ПЕРЕДМОВА

Нам випало жити в епоху криз — україно-російська війна в центрі Європи, торгові конфлікти, що розхитують усталений міжнародний порядок, фінансове навантаження державних програм добробуту, втрата довіри до демократичних інститутів тощо. І кожна держава стикається зі спокусою відповісти на ці виклики новими втручаннями-регулюваннями. І саме для боротьби з цією спокусою варто знову і знову повертатися до спадщини видатного економіста Людвіга фон Мізеса. Він довів, що кожне рішення, яке спотворює ринкові сигнали, породжує нові проблеми, а ті, своєю чергою, викликають нові втручання. Питання не в тому, чи потрібні державі управлінські, чи регуляторні функції, а в тому, де проходять межі її повноважень і яку ціну суспільство платить, коли ці межі ігноруються.

Розмова на конференції «Читання Мізеса 2026» точилася навколо п'яти напрямків: криза демократії та інституційний імунітет; welfare state у транзиті від інтервенціонізму до ринку; міжнародний порядок, торгові війни та капіталізм під тиском; Україна на передовій і стратегії воєнної та повоєнної економіки; нове Просвітництво як боротьба ідей, освіта й культура свободи. Разом вони утворюють цілісну рамку: від фундаментального питання про те, як влаштована людська дія, до цілком практичного — яким має бути економічний устрій країни, що воює і відбудовується одночасно.

Назва цьогорічної конференції — «Антикризові стратегії XXI століття: праксеологія, ринок і межі держави» — це не випадковий вибір. Бо праксеологія — це метод, що походить від людини, яка діє, і при цьому має цілі, обмежені ресурси, неповне знання й власні оцінки.

Тому економіка в цій оптиці не механізм, яким можна управляти директивами та регуляціями, а мережа добровільних взаємодій мільйонів людей.

Саме такий погляд дозволяє нам ставити непрості, а інколи й незручні питання: хто ухвалює рішення, хто несе витрати за хибні регуляції, що відбувається з інформацією, коли її замінюють наказом? Для України, яка тепер проходить через випробування війною і водночас закладає основи майбутнього устрою, ці питання мають цілком практичний вимір.

Збірка, яку ви тримаєте в руках, фіксує те, що в живому форматі зазвичай зникає разом із завершенням конференції — аргументи, формулювання, дискусійні тези. Ми свідомо не прагнули єдності поглядів, бо хочемо відображати різні голоси в межах спільної традиції вільного ринку й обмеженої держави.

Для студента вона може стати відправною точкою власного дослідження, для науковця й аналітика — джерелом ідей і аргументів, для кожного читача — запрошенням до полеміки, без якої жодна ідея не вважається живою.

Вдячні всім, хто зробив цю подію можливою — спікерам і учасникам, які приїхали до Львова особисто або долучилися дистанційно, партнерам конференції, команді організаторів і меценатам ILI. Окрема подяка авторам, чиї тексти склали цю збірку.

Ми віримо, що ідеї свободи живуть саме в публічних дискусіях, у щоденних рішеннях підприємців, політиків, вчених і кожного конкретного громадянина. Нехай ця збірка стане ще одним кроком до того, щоб думка Людвіга фон Мізеса, народженого у Львові, з кожним роком все впевненіше звучала в Україні й у світі.

Команда Міжнародного Інституту Свободи (ILI)